

Начальні питання:

- 1. Поняття про здоров'я
- 2. Головні проблеми в освітньому середовищі.
- 3. Мета, стратегічні цілі та основні завдання Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі.

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) визначає:

Здоров'я — це стан повного фізичного, душевного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних дефектів.

У медико-соціальних дослідженнях при оцінці здоров'я виділяють такі рівні:

індивідуальне здоров'я

здоров'я окремої людини групове здоров'я

здоров'я соціальних та етнічних груп громадське здоров'я

здоров'я популяції, суспільства в цілому

Прогрес в сфері охорони здоров'я у світі надзвичайно нерівний:

- Дитина у Швеції може прожити більше 80 років, тоді як в Україні 72 роки і менше 50 років, якщо народилася в Лесото.
- В Ірландії ризик смерті жінки під час вагітності або пологів становить від 1 до 47 600, а в Афганістані це 1 до 8.
- Діти в Африці, народжені від жінок без освіти, мають 10% імовірності померти у віці до 1 року, в той час як дитина, народжена жінкою принаймні з середньою освітою, має 0,4% імовірності померти до 1 року.

Драматична диспропорція у стані здоров'я, яку виявила статистика, не може бути пояснена біологією.

Відмінності щодо здоров'я між країнами і всередині країн є *результатом соціально-економічної політики, яка* визначає середовище, в якому люди народжуються, ростуть, живуть і працюють.

Боротьба з диспропорціями у здоров'ї ϵ питанням соціальної справедливості та прав людини.

Право на здоров'я визнається в численних міжнародних та регіональних договорах:

- Загальна декларація прав людини: ст.25. Кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї...,
- Міжнародний пакт про соціально-економічні і культурні права: ст. 12. Держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я.
- Конвенція про права дитини: ст. 6. Держави-учасниці забезпечують у максимально можливій мірі виживання і здоровий розвиток дитини. ст.24. Держави-учасниці визнають право дитини на користування найбільш досконалими послугами системи охорони здоров'я та засобами лікування хвороб і відновлення здоров'я...
- Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (статті 10, 11, 12, 14),
- **Європейська соціальна хартія** (Частина І, п. 11. Кожна людина має право користуватися будь-якими заходами, що дозволяють їй досягти найкращого стану здоров'я, який є можливим).

Головні проблеми в освітньому середовищі.

Формування безпечного і здорового освітнього середовища вимагає вирішення низки проблем:

- > фізичне, психологічне насильство та булінг (цькування)
 - 67% дітей в Україні у віці від 11 до 17 років стикалися з проблемою булінгу;
 - 24% дітей стали жертвами булінгу;
 - 48% дітей нікому не розповідали про випадки булінгу;
 - 44% школярів були спостерігачами булінгу, але ігнорували його, бо їм було страшно за себе;
 - більшість дітей булять за те, що вони виглядають, говорять, думають не так, як інші діти.;
- > безвідповідальне використання Інтернету;
 - 45% підлітків проводять у соціальних мережах до 3 годин на день, а ще приблизно 50% 4 та більше годин.
 - 23,9% повідомили про те, що псується настрій, коли не можна провести час у соціальних мережах;
 - 43,6% зазначили, що їхні батьки кажуть, що вони проводять забагато часу в соціальних мережах;
 - кожен десятий підліток зізнався, що проводив 6 годин або більше за грою на електронних гаджетах.
- недостатня готовність педагогічних працівників запобігати та протидіяти насильству та булінгу (цькуванню)
 серед учасників освітнього процесу

Головні проблеми в освітньому середовищі.

- непопулярність серед дітей та підлітків культури здорового харчування, малорухливий спосіб життя, не належний рівень їхнього медичного забезпечення, а також загалом несистемний підхід до формування культури здорового та безпечного способу життя у суспільстві
 - у 2017 р. 13,3 відсотка дітей страждали на ожиріння, і щороку в Україні фіксується приблизно 15,5 тис. нових випадків дитячого ожиріння;
 - вживання спиртних напоїв є досить поширеним серед підлітків 40 % учнів хоча б один раз вживали алкоголь. Серед 17-річних їх частка сягала 61 %;
 - статевий досвід до 18 років мали 40,3 відсотка хлопців та 27,8 відсотка дівчат;
 - порушення депресивного спектра, підвищений рівень тривожності та агресивності, самоушкоджувальна поведінка та суїцидальні спроби одні з найпоширеніших проявів порушення психологічного благополуччя серед дітей та підлітків. Проблеми із психічним здоров'ям у дітей можуть призвести до погіршення результатів навчання, фізичного здоров'я, нестійких соціальних зв'язків та майбутніх перспектив самореалізації, а також різного роду девіантних форм поведінки.
- > недостатність співпраці різних соціальних інституцій у подоланні зазначених проблем.

З урахуванням стратегічних документів Всесвітньої організації охорони здоров'я, зокрема Глобальної стратегії охорони здоров'я жінок, дітей і підлітків на 2016 - 2030 роки, розробленої на підтримку Цілей сталого розвитку, та відповідно до Конвенції ООН про права дитини була розроблена:

Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі

Безпечне і здорове освітнє середовище є сукупністю умов у закладі освіти, що унеможливлюють заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог санітарних, протипожежних та/або будівельних норм і правил, законодавства щодо кібербезпеки, захисту персональних даних, безпеки харчових продуктів та/або надання неякісних послуг з харчування, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації (булінг (цькування), поширення неправдивих відомостей тощо), пропаганди та/або агітації, у тому числі з використанням кіберпростору, а також унеможливлюють вживання на території закладу освіти алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів, психотропних речовин.

Національна стратегія ґрунтується на тому, що учні повинні оволодіти знаннями, уміннями, навичками, способами мислення стосовно:

- •створення і підтримки здорових та безпечних умов життя і діяльності людини як у повсякденному житті (у побуті, під час навчання та праці тощо), так і в умовах надзвичайних ситуацій;
- •основ захисту здоров'я та життя людини від небезпек, оцінки існуючих ризиків середовища та управління ними на індивідуальному рівні;
- •формування індивідуальних характеристик поведінки та звичок, що забезпечують необхідний рівень життєдіяльності (відповідно до потреб, інтересів тощо), достатній рівень фізичної активності та здорове довголіття;
- •усвідомлення важливості здорового способу життя та гармонійного розвитку, високої працездатності, духовної рівноваги, збереження та поліпшення власного здоров'я (підвищення імунітету, уникнення різних захворювань, підтримання нормальної ваги тіла тощо);
- •моделей безпечної та ненасильницької міжособистісної взаємодії з однолітками та дорослими у різних сферах суспільного життя;
- •знань і навичок здорового, раціонального та безпечного харчування, здійснення усвідомленого вибору на користь здорового харчування;
- усвідомлення цінності життя та здоров'я, власної відповідальності та спроможності зберегти та зміцнити здоров'я, підвищити якість свого життя.

Реалізацію Національної стратегії передбачається здійснювати за такими стратегічними цілями:

➤здоров'язбережувальна складова освіти - зміст освіти та методики навчання формують в учнів компетентності, необхідні для здорового та безпечного життя, сприяють ухваленню рішень учнями щодо власного здоров'я, його збереження та дотримання здорового способу життя;

➤комплексність розвитку фізичної культури та посилення рухової активності - підвищити рівень фізичної активності учнів шляхом формування та реалізації комплексного підходу до фізичного розвитку в закладах освіти, що передбачає навчальні заняття з фізичної культури, загальну рухову активність учнів, широке залучення працівників закладів освіти, батьків та місцевих громад до культури фізичної активності;

розбудова системи здорового харчування, формування культури харчування та правильних харчових звичок - забезпечити учнів їжею та напоями, які відповідають сучасним принципам здорового харчування, рекомендаціям Всесвітньої організації охорони здоров'я та Міністерства охорони здоров'я України, сформувати культуру здорового харчування, правильних харчових звичок, основ здорового харчування та здорового способу життя;

удосконалення медичного обслуговування учнів та працівників закладів освіти - створення умов для медичного обслуговування дітей шкільного віку, проведення щорічних медичних оглядів, моніторингу стану здоров'я, здійснення лікувально-профілактичних заходів, у тому числі профілактики інфекційних та неінфекційних захворювань, виявлення чинників ризику та потенційних проблем із здоров'ям, забезпечення супроводу дітей шкільного віку із хронічними захворюваннями та надання екстреної медичної допомоги у випадку невідкладних станів, а також здійснення постійного спостереження за станом їх здоров'я та розвитком;

▶ефективне психологічне забезпечення освітнього процесу - створення в закладі освіти умов, які сприяють охороні психічного здоров'я учнів та педагогів, надання їм психологічної та соціально-педагогічної підтримки;

▶підготовка працівників закладу освіти та їх здоров'я - працівники закладів освіти дотримуються принципів здорового та безпечного способу життя, сприяють формуванню відповідних компетентностей в учнів, вміють запобігати проявам насильства та булінгу (цькування);

≽безпечність, доступність та інклюзивність освітнього середовища - у закладі освіти створені умови, що забезпечують належні та безпечні умови навчання, виховання, розвитку учнів, формування у них гігієнічних навичок та засад здорового способу життя, створені умови фізичної та психологічної безпеки учнів, з урахуванням їх потреб та можливостей, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх дітей, у тому числі з особливими освітніми потребами;

➤міжсекторальна взаємодія та залучення соціальних інституцій - заклади охорони здоров'я, органи та установи у сферах молодіжної політики, спорту, соціального захисту, культури, правоохоронні органи співпрацюють у процесі створення та забезпечення функціонування здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища.

Для реалізації стратегічних цілей Національної стратегії необхідним ϵ здійснення таких завдань:

- ✓ формування в учасників освітнього процесу гігієничних навичок та засад здорового способу життя, зокрема звичок здорового харчування, фізичної активності, безпечної комунікації;
- ✓ створення сучасного, розвивального, безпечного, комфортного та інклюзивного освітнього середовища, яке сприяє збереженню та зміцненню здоров'я, захисту від небезпек, підвищенню рухової активності дітей;
- ✓ забезпечення відповідності змісту повної загальної середньої освіти та методик навчання сучасним потребам дитини у збереженні та зміцненні здоров'я, захисті від небезпек, підвищенні рухової активності, безпечній комунікації;
- ✓ упровадження принципу недискримінації, в тому числі конфіденційності щодо наявності будь-яких дискримінуючих ознак;
- ✓ запобігання вживанню учнями, іншими учасниками освітнього процесу тютюну, алкоголю, наркотичних засобів, інших речовин із психоактивною дією, унеможливлення їх розповсюдження та вживання в закладі освіти та на прилеглих до нього територіях;
- ✓ створення для учасників освітнього процесу можливості користуватися сучасною матеріально-технічною базою для забезпечення здоров'язбережувального компонента навчання, рухової активності, безпечних та нешкідливих умов (спортивні зали і майданчики, басейни, роздягальні, душові, туалети в будівлях закладів освіти, сучасний спортивний інвентар, нові/оновлені підручники, посібники, демонстраційне обладнання, широкосмуговий доступ до Інтернету тощо);

- ✓ забезпечення готовності педагогічних працівників до надання якісних освітніх послуг у процесі забезпечення соціального та здоров'язбережувального компонентів навчання, формування інформаційнокомунікаційної компетентності учнів, психологічного супроводу учасників освітнього процесу, запобігання під час навчання проявам насильства та булінгу (цькування), порушенням прав дитини, зокрема шляхом використання Інтернету;
- ✓ удосконалення механізму надання медичних послуг дітям шкільного віку;
- ✓ інформування медичними працівниками учнів з питань вакцинації, профілактики інфекційних та неінфекційних захворювань, збереження свого сексуального та репродуктивного здоров'я, попередження поширення серед дітей та підлітків звичок, небезпечних для їх фізичного та/або психічного здоров'я;
- ✓ удосконалення системи організації харчування в закладах освіти, яка має забезпечити формування культури здорового, збалансованого споживання їжі та питної води, а також модернізації обладнання для їдалень (харчоблоків) закладів освіти;

- ✓ здійснення моніторингу процесів реалізації соціального і здоров'язбережувального компонентів навчання, забезпечення рухової активності учнів під час освітнього процесу, запобігання насильству та булінгу (цькуванню), забезпечення здорового харчування в закладі освіти;
- ✓ упровадження в закладах освіти міжнародних програм із протидії проявам насильства та булінгу (цькування) і їх попередження;
- ✓ удосконалення механізму психологічного супроводу та підтримки в закладах освіти, запровадження дієвого механізму взаємодії закладів освіти та охорони здоров'я для охорони психічного здоров'я дітей;
- ✓ розвиток міжсекторального співробітництва та державно-приватного партнерства у забезпеченні функціонування здорового та безпечного освітнього середовища;
- ✓ створення умов для активної участі громадськості у проведенні заходів з навчання учасників освітнього процесу навичкам здорового та безпечного способу життя, запобігання насильству та булінгу (цькуванню);
- ✓ проведення ефективних інформаційних кампаній для учасників освітнього процесу, спрямованих на популяризацію здорового та безпечного способу життя, вакцинації, профілактики інфекційних та неінфекційних захворювань, протидію поширенню серед дітей та підлітків звичок, небезпечних для їх фізичного або психічного здоров'я.